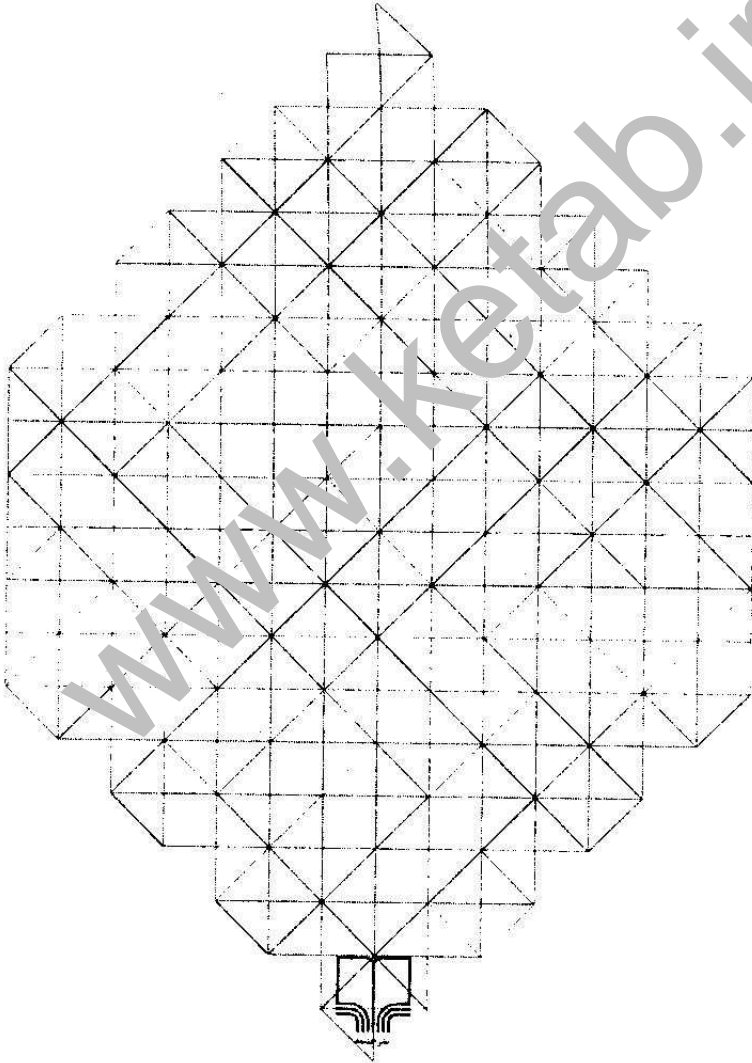

جان هينلز

شناخت اساطير ايران

ترجمة زاله آموزگار - احمد تفضلي

سرشناسه: هینلز، جاز. ا.ا. ۴۱ م.

Hinneus, John Russell

عنوان و نام پدیدآور: شناخت اساطیر ایران / جاز. هینلز؛ ترجمه زاله آموزگار، احمد تفضلی

وضعیت ویراست: [ویراست ۴]

مشخصات نشر: تهران: نشر چشمه، ۱۳۹۱

مشخصات ظاهری: ۲۱۴ ص: مصوره، نمودار

فروست: اسطوره و تاریخ؛ ۲

شابک: 978-964-6194-06-9

یادداشت: چاپ یازدهم: ۱۳۸۹ (در انتظار فهرست نویسی)

یادداشت: چاپ شانزدهم

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۰۲ - ۲۰۱

یادداشت: نمایه

موضوع: اساطیر ایرانی

موضوع: زردشتی

شناسه افزوده: آموزگار یگانه، زاله. - ۱۳۱۸. مترجم

شناسه افزوده: تفضلی، احمد. ۱۳۷۵ - ۱۳۱۶. مترجم

ردمبندی کنگره: ۱۳۹۱ ش ۹ / ۲۲۲۰ BL

ردمبندی دیویی: ۲۰۰ / ۹۵۵

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۳۳۷۱۸۹۰

این کتاب ترجمه‌ای است از
Persian Mythology
By
John R. Hinnells
The Hamlyn Publishing Group
London, 1975

و دهمیندی نشر چشمه: اسطوره و تاریخ - اسطوره ایرانی

شناخت اساطیر ایران
جان هینلز
ترجمه زاله آموزگار - احمد تقضلی

مدیر هنری: مجید عباسی
لیتوگرافی: بهار
چاپ: حیدری
تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

چاپ بیست و چهارم: تابستان ۱۳۹۹، تهران
چاپ نهمین: زمستان ۱۳۸۸، تهران
حق چاپ: انتشارات و محفوظات مخصوص نشر چشمه است.
هرگونه اقتباس، استفاده از اشعار، مشروط به دریافت اجازه کتبی ناشر است.

ایکد: ۹۷۸-۹۶۴-۶۱۹۴-۰

دفتر مرکزی نشر چشمه: تهران، خیابان کازم، پلاک ۲، بزرگراه شهید گمنام، کوچه چهارم، پلاک ۲.
تلفن: ۸۸۳۳۳۶۰۰ - کتابفروشی نشر چشمه، ریم خان: تهران، خیابان کریم خان زند، نبش میرزای
شیرازی، شماره ۱۰۷. تلفن: ۸۸۹۰۷۷۶۶ - کتابفروشی نشر چشمه، کورش: تهران، بزرگراه
ستاری شمال، نبش خیابان پیامبر مرکزی، مجتمع تجاری کورش، واحد ۴. تلفن: ۴۴۹۷۱۹۸۸
- کتابفروشی نشر چشمه، آرن: تهران، شهرک قدس (غرب)، بلوار خرداد، درب به بزرگراه نبایش،
خیابان حافظی، نبش خیابان فخار مقدم، مجتمع تجاری آرن، طبقه ۲. تلفن: ۷۰۳۵۴۵۵ - کتابفروشی
نشر چشمه، بابل: بابل، خیابان شریعتی، رویه روی شیرینی‌سرای بابل. تلفن: ۰۱۱) ۳۲۴۱
- کتابفروشی نشر چشمه، پریس: تهران، پاسداران، نبش گلستان یکم، مجتمع پاسداران، واحد ۱۰۰۱.
تلفن: ۹۱۰۱۲۵۸ - کتابفروشی نشر چشمه، کارگر: تهران، خیابان کارگر شمالی، معاطع بزرگ شهید
گمنام، کوچه چهارم، پلاک ۲. تلفن: ۸۸۳۳۵۸۳ - کتابفروشی نشر چشمه، دلشادگان: تهران، خیابان
بلوار وکیل آباد، بین وکیل آباد ۱۸ و ۲۰ (بین هفت تیر و هنرستان)، پلاک ۳۸۶. تلفن: ۳۸۶۷۸۵۸۷ (۰۱۱)

www.cheshmeh.ir

cheshmehpublication

cheshmehpublication

پخش کتاب چشمه: تلفن: ۷۷۷۸۸۵۰۲

فهرست مطالب

صفحه

۹.....	پیشگفتار مترجمان
۱۱.....	مقدمه
۱۲.....	طرح کلی تاریخ ایران
۲۱.....	منابع اسطوره‌ها
۲۴.....	طبیعت اسطوره
۲۷.....	اساطیر ایران باستان
۲۹.....	تصویر عالم
۳۲.....	خدایان باستانی
۳۴.....	ویو (وای)، باد
۳۶.....	تیشتریه (تیشتر)، دیو خشکسالی
۳۸.....	آناهیتا (ناهید)، آبهای نیرومند بی‌آلایش
۴۱.....	وَرْتَرُغْنَه (بهرام)، پیروزی
۴۳.....	ریشون، سرور گرمای نیمروز
۴۶.....	خلاصه
۴۷.....	خدایان مرتبط با آیینهای دینی
۴۷.....	آتر، آتش
۵۰.....	هَومَه (هوم)، گیاه و خدا
۵۲.....	خلاصه

- ۵۵..... قهرمانان ایزدی
- ۵۵..... پیمه (جم)
- ۵۷..... هوشنگ و تخمورز (تهمورث)
- ۵۹..... ثریته (اثرط)، ثریتونه (فریدون)
- ۶۱..... کرساسپه (گرشاسب)
- ۶۳..... خلاصه اساطیر باستانی
- ۶۵..... اساطیر زرتشتی
- ۶۷..... ستیز میان خدایان و دیوان
- ۶۹..... نیروهای خیر
- ۶۹..... آهوزه مزدا، سرور انا
- ۷۰..... امیسه شسته‌ها (امشاسپدار)، پستان و دختران خدا
- ۷۱..... و هومنه (بهمن)، اندیشه نیک
- ۷۲..... آشه (اردیبهشت)، راستی
- ۷۴..... خشنزه و یریه (شهریور)، شهریار سمنوی
- ۷۴..... آز میسی (اسپندارمد)، اخلاص
- ۷۵..... هوزوتات (خرداد) و امیرتات (مرداد)، کمال بیمرگ
- ۷۵..... سرزوشه (سروش)، فرمانبرداری
- ۷۸..... ایزدان یا موجودات ستودنی
- ۸۰..... نیروهای شر
- ۸۰..... انگزره مینیو (اهریمن)
- ۸۱..... آیشمه، خشم
- ۸۲..... آزی دهاکه (ضحاک)
- ۸۳..... طبیعت شر

منحه

۸۵	اسطوره آفرینش
۹۱	نخستین پدر و مادر بشر
۹۳	خدا و انسان
۹۵	اسطوره‌های پایان جهان
۹۵	زندگی پس از مرگ
۹۸	زندگی آن جهانی
۹۸	بهشت
۹۹	دوزخ
۱۰۲	داوری جهانی
۱۰۳	دوران آهن
۱۰۳	نخستین منجی
۱۰۵	دومین منجی
۱۰۶	سومین و آخرین منجی
۱۰۹	کیش زروانی، بدعتی در دین زردشتی
۱۱۷	اساطیر کیش مهر
۱۳۹	اسطوره و پیامبر
۱۴۹	اسطوره و شاه
۱۶۱	اسطوره و تاریخ
۱۶۳	اسطوره و تفسیر تاریخ

۱۶۶.....	بازسازی تاریخ بنابر اسطوره
۱۷۱.....	اسطوره، مناسک و نمادپردازی
۱۷۵.....	مراسم مربوط به درگذشتگان
۱۷۷.....	مناسک آتش
۱۸۱.....	هوم و نثار مرتبط با مناسک آن
۱۸۳.....	مفهوم اسطوره و مناسک
۱۸۹.....	نتیجه ۳ری: اسطوره و ایمان
۱۹۱.....	مفهوم خدا و جهان بر انسان
۱۹۹.....	فهرست مآخذی که در متن به اختصار به آنها ارجاع داده شده است
۲۰۰.....	فهرست برخی از اصطلاحات
۲۰۱.....	کتاب نامه
۲۰۳.....	فهرست عمومی

پیشگفتار مترجمان

ای برادر قصه چون پیمانه‌ای است

معنی اندرین مثال دانه‌ای است

دانه معنی بگسرد سرود عقل

نگردد پیمانه را گسردت نقل

«مولوی»

اسطوره‌ها آئینه‌هایی هستند که تصویرهایی را از ورای هزاره‌ها منعکس می‌کنند و آنجا که تاریخ و باستان‌شناسی خاموش می‌مانند اسطوره‌ها به سخن درمی‌آیند و فرهنگ آدمیان را از دور دور به زمان ما می‌آورند و افکار بلند و منطق گستردهٔ مردمانی ناشناخته ولی اندیشمند را در دسترس ما می‌گذارند.

اساطیر ایران باستان در این دنیای پُر رمز و راز جاسی والا دارد و شناخت آن رهنمون ما در شناخت فرهنگ غنی و پرارزش این سرزمین است و کتاب شناخت اساطیر ایران تألیف هینلز مجموعهٔ جامع و ساده‌ای از اساطیر اسطوره‌ها را در اختیار ما می‌گذارد. مؤلف با استفاده از منابع هند باستان و استناد به منابع مستقیم و غیرمستقیم ایرانی مانند اوستا، متنهای پهلوی، شاهنامهٔ فردوسی، متون تاریخی دوران اسلامی و آداب و رسوم بازمانده و با توجه به مطالعات ایران‌شناسان، نخست طرحی تاریخی عرضه می‌کند و مطالب مربوط به آغاز آفرینش، پیش‌نمونهٔ

۱. John Russell Hinnells متولد ۱۹۳۱ در دربی (Derby) انگلستان، متخصص تاریخ ادیان، دین‌شناسی تطبیقی و مذاهب و هنر ایرانی است و خصوصاً به تحقیق در کیش مهر (میترائیسم) علاقه‌مند است. وی بجز این کتاب و کتاب فرهنگ مذاهب و عقاید در این زمینه‌ها، گردآورندهٔ دو جلد مجموعه مقالات به نام مطالعات مهرشناسی است.

آفریدگان، نمونه‌های پیشین خدایان باستانی و خدایان تحول یافته ادوار بعدی، قهرمانان تاریخی رنگ اسطوره گرفته را پیش می‌کشد و بخشی را به اساطیر ویژه زردشتی اختصاص می‌دهد و بعد به اسطوره‌های زروانی و میترائی (مهری) می‌پردازد و سپس اسطوره را در برابر تاریخ و آیینهای متداول امروزی قرار می‌دهد. در این راستا نویسنده از طرح موارد علمی خشک و نکات مورد شک و بحث خودداری می‌کند و نتیجه مطالعات را عرضه می‌نماید و تحلیل‌هایی جای جای بر اسطوره‌ها می‌افزاید که در شناخت فلسفه و منطق آن‌ها مفید است. گرچه در زمینه اساطیر ایران مقالات و کتاب‌های متعدد انتشار یافته است، ولی کتابی به این صورت که طرحی ساده و جامع از اسطوره‌های ایرانی را در دسترس قرار دهد، وجود نداشته است. ما نیز کوشیده‌ایم با افزودن نکات مختصری به عنوان توضیح بر برخی مطالب، این کتاب را برای خواننده ایرانی قابل استفاده برآزیم و به پیروی از همین روش، اسم‌های خاص را فقط یک بار به صورت فونتی آورده‌ایم و سپس گونه متداول‌تر آن‌ها را به کار برده‌ایم. به عنوان مثال یک بار در اول «*اَیْتُونَه*» صورت قدیمی فریدون را ذکر می‌کنیم و سپس همه جا «فریدون» به کار می‌بریم که نامی آشنا برای خواننده ایرانی است. نسخه اصلی کتاب را تصاویرهایی بس زیبا، گاه رنگی و گاه سیاه و سفید، همراهی می‌کند. خواست ما آن بود که ترجمه آن نیز به همان صورت عرضه گردد، ولی در برابر کاستی‌های کنونی در زمینه چاپ و کاغذ لاجرم از این آرزو چشم پوشیدیم و تنها تعدادی تصویر را برگزیدیم. به صورت سیاه و سفید در لابه‌لای کتاب گنجانده می‌شود، با این امید که در چاپ‌های بعدی شرایطی سازگارتر پیش آید و کتاب به گونه زیباتری عرضه شود، زیرا آرزوی اینکه این کار کوچک ما گام سودمندی باشد برای پژوهندگان فرهنگ بزرگ ایران.

مترجمان فریضه خود می‌دانند که از دوستان دانشمندی که خطاهای چاپ اول و دوم را متذکر شده‌اند، سپاسگزاری کنند. آقای دکتر جلیل دوستخواه که نقدی بر این ترجمه نوشتند و آقایان دکتر مصطفی مقرّبی و فضل‌الله پاکزاد که نکاتی را به لطف متذکر شدند.